

La Passió del carrer. Les processons de Setmana Santa a Catalunya

Dc, 23/03/2016 per Ramon Bassas

[Roba estesa](#)

Aquest Diumenge de Rams* al vespre, milers de persones congregades per la Reial Venerable i Molt Il·lustre Congregació de Nostra Senyora dels Dolors de la Ciutat de Lleida, junt amb alteres confraries, s'aplegaran a l'Oratori dels Dolors per iniciar la processó que encapçala l'esquadra romana dels "Armats dels Dolors" darrere la qual sortiran disset passos, o misteris, corresponents a diverses escenes de la Passió de Jesucrist protagonitzades per ell mateix o per la Verge.

Entre els participants s'hi apleguen confraries d'antiga tradició catalana, com la citada, de tres-cents anys d'història, amb d'altres amb adjectius com "aragonesa", "gallega", "extremenya" o "andalusa" que denoten l'enriquiment simbòlic d'aquesta processó a través de les aportacions culturals de la immigració produïda als anys seixanta i setanta i incorporades a mitjan dels vuitanta.

Però la processó de Diumenge de Rams ni ha començat ni s'acaba aquí. A migdia, la Confraria de la Sagrada Família i Sant Cristòfol ja haurà estat l'estrella de la Processó de les Palmes, que inclou el famós pas de "La Fugida a Egipte", altrament dit "La Somereta", que porten més de cinquanta costalers. Quan, cap a mitja nit, es realitza la "Estació de Penitència" entrant per la porta lateral de la Catedral Nova, es viu un moment d'enorme emotivitat popular.

Potser la de Lleida és la processó més important de Diumenge de Rams, un dia que, segons el mapa de processons que comptabilitza el portal [CatalunyaReligió.cat](#), se'n celebren divuit arreu de Catalunya. Una particularitat si tenim en compte que el gruix de les processons, a tota Espanya, se celebra els Dijous i Divendres sants. Sumades, a Catalunya hi unes 140 processons o viacrucis durant la Setmana Santa. Al darrere, hi trobem una cinquantena llarga de

congregacions o confraries, un innumerable munt de costalers, portants, o acompanyants, o “manolas”, o músics, o armats (també anomenats “manaies”), o esquelets ballant dansa macabra... I, sobretot, una gentada increïble que omple els carrers de Catalunya.

Les processons són, doncs, un fenomen de fort arrelament popular, de llarga tradició, i d'una extensió bastant homogènia al conjunt del territori, tot i que curiosament la ciutat de Barcelona és on n'hi ha menys, en proporció. Es recull com potser amb cap altra expressió la riquesa cultural catalana fruit de les incorporacions forànies d'arrel catòlica i representa, potser, l'element més visual de la presència de l'Església a l'espai públic.

Recuperar l'expressió de la religiositat popular

Manuel Zamora és president del Consell de Germandats i Confraries de l'Arxidiòcesi de Barcelona, un home ocupadíssim per atendre les 80 entitats -25 de penitència- dedicades a la Setmana Santa, que també inclouen les de les diòcesis de Terrassa i de Sant Feliu. Pertany a la Germandat del Santíssim Crist Redemptor i la Mare de Déu de la Soledat de Badalona. Aquesta germandat participa activament en la també molt popular Processó del Silencio de Badalona, el Dijous Sant.

Zamora rememora els inicis de la seva activitat, el 1983 al barri de Llefia, a Badalona, com uns temps amb tanta precarietat com il·lusió. “La idea surt entre un grup de fidels amb el desig de recuperar l'expressió d'una religiositat popular en uns moments en què no hi havia cap manifestació pública de fe als carrers de Badalona”, diu Zamora. La majoria eren andalusos i extremenys. El maig de 1983 van organitzar una processó en honor a la Mare de Déu de Fàtima que encara es fa. Donat l'èxit l'any següent ja van fer una processó de penitència pel Divendres Sant, sortint i entrant des de la seu social de l'entitat. Fins el 1998 no poden fer-ho des d'una parròquia, en aquest cas la de la Salut.

El testimoni d'aquesta germandat ens serveix per exemplificar quina ha estat l'evolució del fenomen de les processons els darrers trenta anys. “Coneixem la primera processó de Setmana Santa a finals del segle XV, a càrrec de la La Congregació de la Sang, pertanyent a la Basílica del Pi”, explica Zamora.

Efectivament, aquesta institució, que assistia a totes les execucions públiques i que probablement va ser fundada un parell de segles abans, organitza la processó del Dijous Sant, desapareguda el 1900. Rivalitzava amb la Processó de la Soledat, organitzada per la noblesa, en contrast amb la de la Sang, a la que s'hi sumaven els gremis florents dels nous temps. “És que les processons catalanes, a diferència de les altres, mantenen una marca gremial molt acusada”, ens explica Zamora, que ens recorda que al segle XVI, “les processons ja estan esteses al conjunt de tot el territori català i van esdevenir molt populars”.

Les processons inspirades en les que es fan en altres racons d'Espanya comencen, com la de Llefià, a mitjan dels anys vuitanta. Zamora creu que "la gent, quan mirava a la televisió les imatges de les processons, recordava les del seu poble i es preguntava per què no podia fer-se allà on vivia ara, i d'on ja no pensava marxar. Alhora, a molts dels antics participants en processons catalanes, els passava el mateix, per això als anys vuitanta va sorgir un imparable moviment de recuperació de les processons de Setmana Santa". "Mantenen algunes diferències estètiques: les d'origen català són *més serioses*", resumeix Zamora, "ja que són més austeres en la vestimenta, en la música i, òbviament, no tenen *saetas*".

Gran vitalitat

Jesús Moya i Jordi Merino són copresidents, des de fa dotze anys, de la Comissió de Setmana Santa de Mataró que, entre d'altres, convoca una Processó General de Divendres Sant que agrupa tots els passos de la ciutat corresponents a dotze confraries.

Tots dos són d'una nova generació que encara no ha complert els 40 anys. Moya és fill d'una de les pioneres en la construcció d'una parròquia al barri de Cirera, on s'hi assentaren força immigrants fa uns cinquanta anys. La mare de Merino és una veterana "portant" del Sant Crist -uns 400 anys de tradició a Mataró- i el seu pare un dels fundadors de la Germandat del Nazareno, fundada fa 25 anys al barri de Cerdanyola, avui una de les més potents.

"L'afició, com pots veure, ens ve de família, ho hem mamat des de petits", explica Merino, que constata la vitalitat associativa del conjunt de germandats. "Potser són més difícils els relleus en les entitats més antigues, de tradició autòctona, que, a diferència de les més noves, no tenen el caràcter tan familiar o comunitari que permet més naturalitat en els relleus", apunta com a bon sociòleg. També destaca el valor de la integració en un sol acte de múltiples aportacions culturals com a mirall de la convivència a Catalunya. El consiliari de la Comissió, Vicenç Mira, rector de Sant Vicenç de Montalt, creu que "aquests homes i dones fan catequesi pels carrers. Però no només al carrer. La seva tasca eficient i silenciosa cooperant amb els operatius logístics de Càritas denota seva la qualitat humana i evangèlica".

El moment actual, doncs, és descrit amb molta satisfacció. Ja gairebé ningú recorda els tensos moments del ressorgiment ni pràcticament en queden seqüel·les. El Consell de Germandats i Confraries realitza una important tasca per modernitzar i dotar de la màxima qualitat possible el fenomen confrare.

La prova rau en l'èxit i les ponències dels congressos bianuals que, des de 2003, se celebren arreu de Catalunya. Enguany, a Perpinyà, el que denota una gran sintonia més enllà de les fronteres estatals. I més endavant, Tarragona acollirà un congrés

espanyol, situant l'antiga seu arquebisbal i el territori català amb ella en un dels llocs més importants de la Setmana Santa, que ja és dir.

Les relacions amb les administracions, absolutament importants per les característiques de les processons (encara que sigui només pels permisos) també hi ha vist una oportunitat de promoció cultural i turística dels municipis. La declaració de festa Patrimonial d'Interès Nacional de la Processó de Tarragona n'és un exemple, seguit per molts altres.

La crisi postconciliar

La recuperació de les processons no va ser un camí de roses dins l'Església catalana. Surten del silenci més llarg que hauran viscut les processons al nostre país, instituit a partir de 1969, després del Concili Vaticà II. "El 1967 es veu a La Vanguardia una foto de la processó de la Bona Mort plena de gent. No era un problema de gent, sinó doctrinal. El mateix diari, dos anys més tard, publica un comunicat del president de la congregació organitzadora anunciant-ne la seva supressió (evidentment per ordre eclesiàstica). L'Església es preguntava si les processons eren la millor manera de transmetre els valors de la Setmana Santa. Però també es dubta que els nous mètodes siguin els millors: efectivament, en poc temps l'Església i la Setmana Santa havien perdut tota presència al carrer", relata Manuel Zamora.

Segons Zamora, "hi havia un corrent iconoclasta a l'Església, que es transmetia al Seminari però quan els nous capellans arribaven a les parròquies es trobaven amb la petició de celebrar processons". Els estira-i-arrotonsa van durar molts anys, amb algunes tensions, fins que finalment es va produir el reconeixement canònic de les noves congregacions i una integració que avui és vista amb molt bons ulls per tothom.

Destaca el paper clau de Joan Carrera, bisbe auxiliar de Barcelona, que precisament havia conegut de primera mà la història de Llefià quan n'era el rector. Els seus escrits a Catalunya Cristiana el 1984 i, sobretot, les seves discretes i fermes gestions, va ser claus per l'èxit de la integració. Tot això, amb un compromís explícitament postconciliar i el seu caràcter conciliador.

Aquestes dificultats passades van provocar també situacions peculiars com la irrupció d'una processó "laica", organitzada pel grup 15+1, de molt d'èxit a l'Hospitalet de Llobregat, tot i que és una excepció.

---

*Article aparegut a la revista **Vida Nueva** el març de 2013 (algunes dades han canviat una mica).

Foto: Els passos a la Plaça del Rei de Tarragona - Setmana Santa 2001 - Foto:

Josep Maria Ríos cedida per l'Agrupació d'Associacions de Setmana Santa de Tarragona a la Generalitat de Catalunya.